

SKILLS4LIFE: ΟΔΗΓΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Συγγραφείς: Françoise SALESSE, Amandine JOLLY, Jérôme (TAFANI Institut Saumurois de la communication)

Συντελεστές: Dr Adeela ahmed Shafi MBE (University of Gloucestershire), Ουρανία Ξυλούρη, Ξενοφών Χαλάτσης (Athens Lifelong Learning Institute), Alice Valenza (CESIE)

103

Με συγχρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Erasmus+» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	2
Το έργο Skills4life: Στόχοι και ωφέλειες για τα σωφρονιστικά καταστήματα.....	3
Θεωρητικό υπόβαθρο του έργου	5
Τα αποτελέσματα του έργου	8
Επισκόπηση των κοινωνικών, συναισθηματικών και προσωπικών δεξιοτήτων των νέων με παραβατική συμπεριφορά	8
Το Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο του Skills4Life:.....	9
Συνοδευτικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα του Skills4Life.....	10
Επιπλέον υποστηρικτικό υλικό για τη διεξαγωγή των εργαστηρίων.....	11
Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.....	12
Συμβουλές για την οργάνωση των εργαστηρίων.....	13
Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και του υλικού του έργου Skills4Life	14
Προετοιμασία της υλοποίησης των εργαστηρίων του Skills4Life	14
Διαδικασία επιλογής εκπαιδευτών/τριών	14
Διαδικασία συμμετοχής των εκπαιδευομένων	15
Υλοποίηση των εργαστηρίων	16
Αξιολόγηση.....	18
Περίληψη	19
Πηγές και περαιτέρω μελέτη	20
Η επίσημη ιστοσελίδα του έργου	21

Εισαγωγή

Ο «Οδηγός Εφαρμογής» του έργου Skills4Life (πλήρης τίτλος έργου: Skills4Life - Sowing the Seeds of Social Inclusion for young Offenders) αναπτύχθηκε από τους εταίρους του ομώνυμου έργου με στόχο την ενημέρωση της Διεύθυνσης και του προσωπικού των Καταστημάτων Κράτησης σχετικά με τον τρόπο αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού του έργου στα σωφρονιστικά ιδρύματα. Ο Οδηγός αποτυπώνει την εμπειρία των εταίρων έπειτα από την υλοποίηση των δράσεων του έργου σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες (Αγγλία, Ιταλία, Γαλλία και Ελλάδα). Αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου Skills4Life, το οποίο επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση των νεαρών κρατουμένων και στη διασφάλιση της προσωπικής τους εξέλιξης κατά τη διάρκεια της ζωής τους, με στόχο να προετοιμαστούν επαρκώς για την αποφυλάκισή τους.

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου, σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε μια σειρά εκπαιδευτικών εργαστηρίων, τα οποία απευθύνονται σε νέους ανθρώπους που εκτίουν ποινή φυλάκισης. Στο πλαίσιο αυτών των εργαστηρίων που εφαρμόστηκαν πιλοτικά στις τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες αξιοποιήθηκαν τρία κεντρικά αποτελέσματα του έργου, **το Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο, ο Οδηγός Εκπαιδευτών/τριών** και το **Βιβλίο Μαθητή** για την εκπαίδευση και την υποστήριξη νεαρών κρατουμένων. Το περιεχόμενο και η δομή αυτών των αποτελεσμάτων παρουσιάζονται σύντομα στις επόμενες ενότητες του Οδηγού.

Στόχος, λοιπόν, του παρόντος Οδηγού είναι να κατευθύνει τους επαγγελματίες στον χώρο της εκπαίδευσης και υποστήριξης κρατουμένων ώστε να προσαρμόσουν και να αναπαράγουν την προσέγγιση του έργου Skills4Life στα δικά τους πλαίσια, αλλά και να αξιοποιήσουν τα αποτελέσματά του σε διαφορετικά σωφρονιστικά περιβάλλοντα. Απευθύνεται επίσης στους/στις εκπαιδευτές/τριες που θα αναλάβουν την υλοποίηση των εκπαιδευτικών εργαστηρίων που προτείνονται από το έργο.

Ο Οδηγός Εφαρμογής, μετά τη σύντομη παρουσίαση του θεωρητικού υπόβαθρου του έργου και των αποτελεσμάτων του, αναφέρει αναλυτικά τα βήματα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να οργανωθούν και να εφαρμοστούν αποτελεσματικά τα εργαστήρια του έργου Skills4Life στα σωφρονιστικά καταστήματα οποιασδήποτε ευρωπαϊκής χώρας ή και παγκοσμίως. Περιλαμβάνει επίσης συμβουλές και συστάσεις, έτσι ώστε οι επαγγελματίες που θα εφαρμόσουν το υλικό να επωφεληθούν από τα αποτελέσματα του έργου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Όλα τα προϊόντα και τα αποτελέσματα που αναφέρονται στον Οδηγό διατίθενται δωρεάν στην ιστοσελίδα του έργου <https://skills4life-project.com/el/> σε τέσσερις γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Ιταλικά και Ελληνικά.

Το έργο Skills4life: Στόχοι και ωφέλειες για τα σωφρονιστικά καταστήματα

Ο Οδηγός είναι αποτέλεσμα του έργου Skills4Life, ενός διετούς έργου που συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι εταίροι του έργου είναι:

- Institut Saumurois de la Communication – Γαλλία - Συντονιστής Φορέας
- CESIE – Ιταλία
- Athens Lifelong Learning Institute – Ελλάδα
- University of Gloucestershire – Ηνωμένο Βασίλειο
- European Prison Education Association - Νορβηγία

Το έργο Skills4Life επικεντρώνεται στην προσωπική ανάπτυξη των νέων με παραβατική συμπεριφορά, νέων που εκτίουν ποινές σε Καταστήματα Κράτησης και νέων που έχουν πρόσφατα αποφυλακιστεί. Στο πλαίσιο του έργου αναπτύχθηκε και εφαρμόστηκε μια εκπαιδευτική παρέμβαση που εκτιμά τους ανθρώπους για το ποιοι είναι και τι θα μπορούσαν να γίνουν, αντί να τους κρίνει, να τους απορρίπτει ή να τους περιορίζει εξαιτίας του παρελθόντος τους.

Βασικοί στόχοι του έργου είναι:

- η δημιουργία ενός πλαισίου, με βάση το οποίο οι νέοι/ες με παραβατική συμπεριφορά θα μπορέσουν να δημιουργήσουν μια νέα ταυτότητα και να παραμείνουν μακριά από την παραβατικότητα.
- η παροχή των απαραίτητων εφοδίων, ώστε να συνεχίσουν τη ζωή τους μετά την αποφυλάκιση μακριά από παραβατικές και αξιόποινες συμπεριφορές και πρακτικές.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, το έργο προτείνει την υλοποίηση εκπαιδευτικών εργαστηρίων που λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων, ώστε:

- να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους,
- να αντιμετωπίσουν επιτυχώς τις προκλήσεις της ζωής - τόσο κατά τη διάρκεια της κράτησής τους όσο και μετά την αποφυλάκισή τους και
- να ζήσουν μια χαρούμενη και ευχάριστη ζωή μακριά από την παραβατικότητα.

Για τον λόγο αυτό, δόθηκε έμφαση στην κατανόηση των συναισθημάτων των νέων σχετικά με την εκπαίδευση που έλαβαν εντός και εκτός φυλακών και στην παροχή των απαραίτητων δεξιοτήτων που θα τους φανούν χρήσιμες μετά την αποφυλάκιση, στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων εκείνων που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της υπευθυνότητας και της ατομικής τους ευθύνης και στην ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων ζωής που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων κατά τη διάρκεια της κράτησής τους και μετά την αποφυλάκισή τους.

Έτσι, το έργο Skills4Life υιοθετεί μια διαφορετική προσέγγιση σε σχέση με την εκπαίδευση που προσφέρεται στα σωφρονιστικά ιδρύματα, καθώς η προσέγγισή αυτή βασίζεται στις πραγματικές ανάγκες των νέων.

Τα εκπαιδευτικά εργαστήρια και η προσέγγιση του έργου Skills4Life:

- προσαρμόζονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων/ουσών και στις δεξιότητες του εκπαιδευτή/τριας,
- αφορούν κυρίως στην υποστήριξη μιας πληθυσμιακής ομάδας που βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο, δηλαδή σε κρατούμενους που προετοιμάζονται να αποφυλακιστούν,
- εστιάζουν σε πρακτικές δραστηριότητες παρά σε θεωρητική γνώση,

- βασίζονται σε ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό περιεχόμενο που προετοιμάζει τους νέους για τη μετάβασή τους πίσω στην κοινωνία,
- προσφέρουν μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών εργαλείων και μεθοδολογιών.

Τα αποτελέσματα που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του έργου και αντικατοπτρίζουν τους στόχους του, βασίστηκαν κατά κύριο λόγο στην αποτύπωση των εκπαιδευτικών αναγκών των νεαρών κρατουμένων, όπως αυτές διερευνήθηκαν κατά την πρώτη φάση του έργου.

Συγκεκριμένα, τα βασικά αποτελέσματα του έργου είναι τα εξής:

- Το **Εκπαιδευτικό περιεχόμενο Skills4Life**, το οποίο χωρίζεται σε 4 ενότητες:
  - Ενότητα 1: Εγώ και ο Εαυτός μου
  - Ενότητα 2: Οι Σχέσεις μου με τους Άλλους
  - Ενότητα 3: Δεξιότητες Ζωής
  - Ενότητα 4: Μετά την Αποφυλάκιση, Τι;
- Το **Βιβλίο Μαθητή**
- Ο **Οδηγός Εκπαιδευτή** που περιγράφει λεπτομερώς την εφαρμογή του εκπαιδευτικού περιεχομένου
- Ο Οδηγός Εφαρμογής

Ο Οδηγός Εφαρμογής αφορά στην παρουσίαση της υλοποίησης των εκπαιδευτικών δράσεων του έργου και στην δυνατότητα προσαρμογής των αποτελεσμάτων του σε κάθε σωφρονιστικό κατάστημα. Τέλος, απαντά σε ερωτήσεις που μπορεί να προκύψουν πριν την εφαρμογή της προσέγγισης του έργου Skills4Life ή κατά τη διάρκειά της.

Θεωρητικό υπόβαθρο του έργου

Τα έργα, οι έρευνες και οι μελέτες που εξετάζουν διαφορετικές διαστάσεις της παραβατικής συμπεριφοράς των νέων συχνά βασίζονται σε διαφορετικές θεωρίες και ερευνητικές προσεγγίσεις. Δύο από τις πιο σημαντικές θεωρίες που συνδέονται συχνά με αυτό το πεδίο είναι η θεωρία της «αποχής από το έγκλημα» (desistance theory) και η έννοια της ατομικής ευθύνης. Αυτές οι θεωρίες μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία για την κατανόηση της συμπεριφοράς των κρατουμένων και τη δημιουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης και επανένταξης. Ας δούμε περισσότερες πληροφορίες για αυτές τις θεωρίες και τη σχέση τους με το έργο Skills4Life.

Θεωρία της «αποχής από το έγκλημα» (Desistance Theory)

Η αποχή από το έγκλημα αφορά στη διαδικασία αποχής από τη διάπραξη αξιόποινων πράξεων. Οι ερευνητές/τριες συνδέουν την έννοια αυτή όχι μόνο με την επίτευξη αλλά και με τη διατήρηση της αποχής από παραβατικές συμπεριφορές (Bushway et al., 2001; Sampson, & Laub, 2005; Maruna, 2001).

Για τον λόγο αυτό, έρευνες επί του θέματος εξετάζουν τους παράγοντες που σχετίζονται με την αποχή από το έγκλημα και προσπαθούν να κατανοήσουν τι είναι αυτό που ωθεί τα άτομα με ιστορικό παραβατικότητας στην αποχή, αλλά και στη διατήρηση της αποχής αυτής.

Ο ορισμός της αποχής από το έγκλημα δεν υφίσταται χωρίς να ληφθούν υπόψη οι παράγοντες που πιστεύεται ότι λειτουργούν ως κίνητρα και ωθούν ουσιαστικά τα άτομα στην αποχή. Οι επικρατέστερες θεωρίες που εξετάζουν την αποχή από το έγκλημα είναι αυτές των Maruna (1997) και Barry (2010). Ο Maruna διακρίνει τις θεωρίες της αποχής σύμφωνα με την οντολογική και την κοινωνιολογική τους προσέγγιση.

- Η οντολογική προσέγγιση βασίζεται στην υπόθεση ότι η αποχή συνδέεται με την ηλικία.
- Η κοινωνιολογική προσέγγιση αναφέρεται στους κοινωνικούς παράγοντες που πιστεύεται ότι προκαλούν την αλλαγή, όπως τα κοινωνικά όρια και ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος.

Από την άλλη, η Barry (2010) διακρίνει τρεις κατηγορίες θεωριών αποχής από το έγκλημα: τις ατομικές, τις διαρθρωτικές και τις συνδυαστικές.

- Οι ατομικές θεωρίες χωρίζονται σε δύο βασικές κατευθύνσεις: αυτές που βασίζονται στη διαδικασία ωρίμανσης (σχετίζεται με την οντολογική προσέγγιση του Maruna και αυτές που σχετίζονται με τη θεωρία ορθολογικής επιλογής (rational choice theory) όπως αναπτύχθηκε από τους Cornish & Clarke ήδη από το 1985. Η θεωρία της ορθολογικής επιλογής αναφέρεται στην ικανότητα των ατόμων να σταματούν να υιοθετούν παραβατικές συμπεριφορές ή να αντιστέκονται σε αυτές.
- Οι διαρθρωτικές θεωρίες βασίζονται σε κοινωνικούς παράγοντες που πιστεύεται ότι εξηγούν την αποχή. Σε αυτούς τους παράγοντες περιλαμβάνονται οι κοινωνικοί δεσμοί, η απασχόληση και ο γάμος. Η κατηγορία αυτή εντάσσεται στην κοινωνιολογική προσέγγιση του Maruna.
- Οι συνδυαστικές θεωρίες οι οποίες αποτελούν τον συνδυασμό των δύο πρώτων θεωριών.

Οι θεωρίες αυτές συμβάλλουν στην κατανόηση της αλλαγής της συμπεριφοράς των κρατουμένων καθώς και στην ανάπτυξη αποτελεσματικότερων πρακτικών επανένταξής τους στην κοινωνία.

Ατομική ευθύνη

Ατομική ευθύνη είναι η ικανότητα αλλά και η υποχρέωση κάθε ατόμου να αναλαμβάνει την ευθύνη για τις συνέπειες των πράξεων, των επιλογών και της συμπεριφοράς του.

Στην ψυχολογία, ατομική ευθύνη είναι η αντίληψη του εαυτού ως ατόμου που ενεργεί στο περιβάλλον όπου ζει και όχι απλώς ως ατόμου που δέχεται παθητικά τις αλλαγές στο περιβάλλον του. Μπορεί να είναι συνειδητή και σκόπιμη ή όχι. Το άτομο που ενεργεί, συνήθως, αλλά όχι πάντα, έχει ξεκάθαρη αντίληψη της δραστηριότητάς του - μερικές φορές μάλιστα έχει επίγνωση των στόχων και των αποτελεσμάτων της. Ο Hayward (2012) ορίζει την ατομική ευθύνη ως την ικανότητα του ατόμου να διαμορφώνει ελεύθερα τον τρόπο σκέψης του και να ενεργεί ελεύθερα βάσει των ιδεών του.

Σύμφωνα με τον Albert Bandura, «η αυτοαποτελεσματικότητα αποτελεί βασικό στοιχείο της ατομικής ευθύνης», καθώς επηρεάζει τη συμπεριφορά, τα κίνητρα, την ψυχική υγεία, την εκπαίδευση, τη σταδιοδρομία, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τις κοινωνικές σχέσεις των ατόμων. Επομένως, τόσο η ατομική ευθύνη όσο και η αυτοαποτελεσματικότητα συνδέονται στενά και επηρεάζουν την προσωπική ανάπτυξη και την επίτευξη των στόχων ενός ατόμου.

Στον τομέα της παιδαγωγικής, ατομική ευθύνη είναι η ικανότητα των μαθητών/τριών να ενεργούν σύμφωνα με τα όσα μαθαίνουν και να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησής τους. Όταν οι εκπαιδευόμενοι/ες συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία και χρησιμοποιούν συνειδητά τις ικανότητές τους, αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεων τους.

Όμως, οι νέοι άνθρωποι με παραβατική συμπεριφορά συνήθως δεν συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεν έχουν θετικές εμπειρίες από την τυπική εκπαίδευση ή σε πολλές περιπτώσεις έχουν εγκαταλείψει το σχολείο (ahmed Shafi et al., 2018). Σύμφωνα με σχετικές έρευνες, η ενεργή συμμετοχή αποτελεί σημαντικό παράγοντα μάθησης και ακαδημαϊκής επιτυχίας (Crick, 2012; Fredricks, Filsecker, & Lawson, 2016), ενώ επηρεάζει θετικά το άτομο και αποθαρρύνει παραβατικές συμπεριφορές, όπως τις αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο και τη χρήση ουσιών (Hirschfield & Gasper, 2011; Wang, & Fredricks, 2014). Κάτι τέτοιο ισχύει και για την εκπαίδευση εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων. Μάλιστα, «η εκπαίδευση στα σωφρονιστικά καταστήματα δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη μιας νέας ταυτότητας» (Szifris et al., 2018).

Επομένως, πρέπει να δοθεί έμφαση στη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στα σωφρονιστικά καταστήματα, όπου οι μαθητές δεν συμμετέχουν παθητικά, αλλά ενεργά και συνεισφέρουν στη διαδικασία ανάπτυξης και ενίσχυσης των γνώσεων και των εμπειριών τους.

Έτσι, για να είναι αποτελεσματικό ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η ενεργή συμμετοχή των συμμετεχόντων. Η ιδέα αυτή υποστηρίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη (2018), τα οποία υπογραμμίζουν ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα που βασίζονται στη θεωρία της αποχής από το έγκλημα πρέπει να ενισχύουν τα κίνητρα, το ανθρώπινο κεφάλαιο - όπως την αυτό-αποτελεσματικότητα και την ικανότητα ανάληψης ευθυνών - καθώς και το κοινωνικό κεφάλαιο, το οποίο περιλαμβάνει τις υποστηρικτικές σχέσεις και την απασχόληση.

Σύμφωνα με τους Szifris et al. (2018), η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα στα σωφρονιστικά ιδρύματα συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας θετικής ταυτότητας. Ωστόσο, αυτό μπορεί να συμβεί μόνο όταν τηρούνται οι εξής προϋποθέσεις:

- ο εκπαιδευτής ενθαρρύνει την προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος
- οι νέοι συμμετέχουν ενεργά στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Συμπέρασμα:

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο στοχεύει στην υποστήριξη και ενδυνάμωση των νεαρών με παραβατική συμπεριφορά οφείλει να λαμβάνει υπόψη την προηγούμενη εκπαιδευτική εμπειρία των νέων και τα κίνητρα που ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν τις παραβατικές συμπεριφορές. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να προάγει την ενεργή συμμετοχή των συμμετεχόντων και να στοχεύει στη διαμόρφωση και τη συνειδητή επιλογή μιας νέας μη παραβατικής ταυτότητας.

Τα αποτελέσματα του έργου

Επισκόπηση των κοινωνικών, συναισθηματικών και προσωπικών δεξιοτήτων των νέων με παραβατική συμπεριφορά

Η «Επισκόπηση των κοινωνικών, συναισθηματικών και προσωπικών δεξιοτήτων των νέων με παραβατική συμπεριφορά» αποτελεί μια μελέτη η οποία χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη. Το πρώτο μέρος παρέχει τη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τις προσφερόμενες υπηρεσίες προς τους νεαρούς παραβάτες στις συμμετέχουσες χώρες, ενώ το δεύτερο μέρος εξετάζει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των κρατουμένων, στη βάση των στοιχείων που συλλέχθηκαν μέσω πρωτογενούς έρευνας.

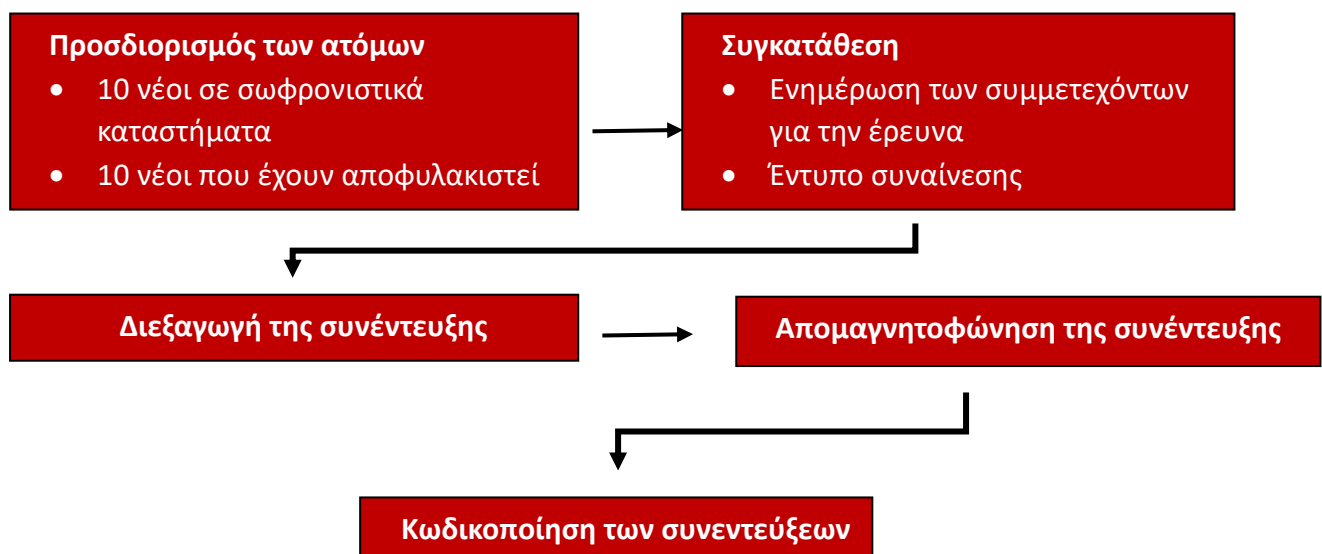
Στο πλαίσιο της έρευνας, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε 80 νέους/ες από τη Γαλλία, την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ελλάδα, 40 από τους οποίους βρίσκονταν σε σωφρονιστικά καταστήματα και προετοιμάζονταν για την αποφυλάκισή τους και 40 που είχαν μόλις αποφυλακιστεί. Οι συνεντεύξεις επικεντρώθηκαν στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις προηγούμενες εκπαιδευτικές εμπειρίες των συμμετεχόντων, τόσο εντός όσο και εκτός των καταστημάτων κράτησης.

Η μελέτη αυτή αποτελεί τη βάση του εκπαιδευτικού προγράμματος που σχεδιάστηκε, τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο του περιεχομένου του, καθώς βασίζεται στις εμπειρίες και τις ανάγκες που αναφέρθηκαν από τους ίδιους τους νέους. Στόχος του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι, λοιπόν, η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που χρειάζονται πραγματικά οι νέοι πριν την αποφυλάκισή τους.

Η διαδικασία συλλογής των πληροφοριών – πρωτογενής έρευνα

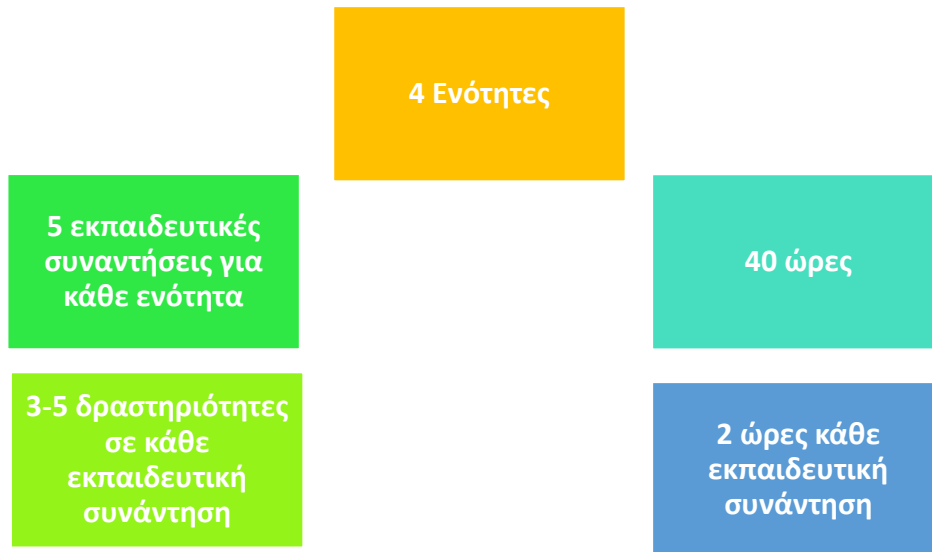
Η διαδικασία συλλογής των πληροφοριών αποτελούνταν από τα παρακάτω στάδια: προσέλκυση του ενδιαφέροντος των συμμετεχόντων, διεξαγωγή συνεντεύξεων, συλλογή και ανάλυση δεδομένων. Το παρακάτω διάγραμμα απεικονίζει τα στάδια της διαδικασίας.

Τα δεδομένα από τις συνεντεύξεις από τις τέσσερις συμμετέχουσες χώρες συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν περαιτέρω. Το κείμενο της επισκόπησης βρίσκεται [εδώ](#) και αποτέλεσε τη βάση για την ανάπτυξη των επόμενων αποτελεσμάτων του έργου.

Το Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο του Skills4Life:

Περιγραφή του Εκπαιδευτικού Περιεχομένου:

Ενότητα 1. Εγώ και ο Εαυτός μου: στόχος της ενότητας είναι η προσωπική ενδυνάμωση των εκπαιδευόμενων.

Ενότητα 2. Οι Σχέσεις μου με τους άλλους: στόχος αυτής της Ενότητας είναι να βοηθήσει τους νέους κρατούμενους να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τις σχέσεις τους.

Ενότητα 3. Δεξιότητες Ζωής: η ενότητα αυτή εστιάζει στην εφαρμογή των δεξιοτήτων ζωής στην πράξη και στην προετοιμασία των νέων κρατούμενων να λάβουν τις κατάλληλες αποφάσεις σε θέματα της καθημερινότητάς τους.

Ενότητα 4. Μετά την αποφυλάκιση, τι;: η ενότητα αυτή εστιάζει στην ανάδειξη των πρακτικών πτυχών της ζωής μετά την αποφυλάκιση και τον αποτελεσματικό προγραμματισμό τους, ο οποίος συμβάλλει στην αποφυγή της παραβατικότητας. Τα θέματα που καλούνται να αναλογιστούν οι συμμετέχοντες/ουσες αφορούν στην καθημερινότητα μετά την αποφυλάκιση (διαμονή, εισόδημα, κλπ.) και αποφάσεις σχετικά με το άμεσο μέλλον τους (π.χ. εργασία, εκπαίδευση, κλπ.). Η ενότητα περιλαμβάνει τη διεξαγωγή τόσο ομαδικών συναντήσεων όσο και ατομικών συνεδριών.

Το Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο διατίθεται δωρεάν [εδώ](#).

Συνοδευτικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα του Skills4Life

Για τη βέλτιστη εφαρμογή του εκπαιδευτικού περιεχομένου Skills4Life αναπτύχθηκαν τα παρακάτω δύο εγχειρίδια τόσο για τους/τις εκπαιδευτές/τριες όσο και για τους/τις εκπαιδευόμενους/ες των εργαστηρίων Skills4Life:

- **Ο Οδηγός Εκπαιδευτή:** Ο οδηγός κατευθύνει τον εκπαιδευτή καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει οδηγίες για τη χρήση των εκπαιδευτικών εργαλείων και διευκρινίσεις για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Παρέχει επίσης παραδείγματα δραστηριοτήτων, συνδέσμους βίντεο, κ.λπ.

Ο Οδηγός Εκπαιδευτή διατίθεται δωρεάν [εδώ](#).

- **Το Βιβλίο Μαθητή:** Το βιβλίο απευθύνεται στους συμμετέχοντες νέους, για τη διευκόλυνση της περιήγησής τους στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Αποτελεί ένα πολύτιμο εγχειρίδιο που ακολουθεί τη δομή του εκπαιδευτικού περιεχομένου και περιλαμβάνει εικονογραφημένες δραστηριότητες και απλουστευμένο περιεχόμενο. Περιλαμβάνει επίσης ένα ατομικό φυλλάδιο το οποίο πρόκειται να συμπληρωθεί κατά τη διάρκεια των ατομικών συνεδριών, κατά το τέλος των εργαστηρίων. Στο Βιβλίο Μαθητή περιλαμβάνεται επίσης μια λίστα χρήσιμων διευθύνσεων για την εύρεση εργασίας, στέγης και οργανώσεων που συμβάλλουν στην καταπολέμηση των εξαρτήσεων, την έκδοση διπλώματος οδήγησης, κλπ. και περιγράφονται διάφορα στάδια που πρέπει να ολοκληρωθούν για την επίτευξη των στόχων των συμμετεχόντων. Το Βιβλίο Μαθητή διαμοιράζεται σε κάθε νέο και κάθε νέα που συμμετέχει στα εκπαιδευτικά εργαστήρια Skills4Life.

Το Βιβλίο Μαθητή διατίθεται δωρεάν [εδώ](#).

Επιπλέον υποστηρικτικό υλικό για τη διεξαγωγή των εργαστηρίων

Στο πλαίσιο του έργου αναπτύχθηκε επιπλέον υποστηρικτικό υλικό, για την καλύτερη οργάνωση των εργαστηρίων. Πρόκειται για:

- δύο (2) ερωτηματολόγια που στοχεύουν στην αποτύπωση τόσο των προηγούμενων όσο και των αποκτηθεισών γνώσεων των συμμετεχόντων/ουσών, τα οποία διαμοιράζονται πριν και μετά την ολοκλήρωση των εργαστηρίων αντίστοιχα. Στόχος των ερωτηματολογίων είναι η αποτύπωση των αλλαγών στις γνώσεις και τις δεξιότητες των συμμετεχόντων εξαιτίας της συμμετοχής τους στα εκπαιδευτικά εργαστήρια.
- έντυπα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών εργαστηρίων. Στόχος των εντύπων αξιολόγησης είναι η καλύτερη οργάνωση αλλά και η βελτίωση της ποιότητας των εργαστηρίων.

Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του έργου πραγματοποιήθηκε μέσω των εργαστηρίων που υλοποιήθηκαν, τα οποία περιλάμβαναν τις τέσσερις (4) ενότητες διάρκειας δέκα (10) ωρών εκάστη, δηλαδή συνολικής διάρκειας 40 ωρών σε κάθε χώρα υλοποίησης του έργου. Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται τα ποσοτικά δεδομένα των εκπαιδευτικών εργαστηρίων:

Χώρα	Σωφρονιστικά καταστήματα που συμμετείχαν	Εκπαιδευτές/τριες που εκπαιδεύτηκαν	Νέοι/ες που συμμετείχαν στα Εργαστήρια
Ηνωμένο Βασίλειο	2	19	16
Ιταλία	5	13	18
Ελλάδα	3	3	20
Γαλλία	1	2	20

Η αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε μετά την ολοκλήρωση των εργαστηρίων. Παρακάτω αναφέρονται κάποια σχόλια των εκπαιδευτών/τριών και των εκπαιδευόμενων σχετικά με τις διάφορες πτυχές των εργαστηρίων:

Τα εργαστήρια: «Η προσαρμοστικότητα των εργαστηρίων, καθώς και η δομή τους επέτρεψαν την υλοποίηση των δραστηριοτήτων με ευέλικτο και προσιτό τρόπο και την προσαρμογή τους στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων. Κάθε εκπαιδευτής/τρια είχε τη δυνατότητα να προσαρμόσει την αλληλουχία των ενοτήτων και των εκπαιδευτικών συναντήσεων».

Εκπαιδευτικό υλικό: «Το εκπαιδευτικό υλικό προσαρμόζεται εύκολα στην ομάδα-στόχο. Οι περισσότεροι εκπαιδευτές θα μπορέσουν να το χρησιμοποιήσουν στο μέλλον με ευκολία».

Προσωπική ενδυνάμωση: «Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα επέτρεψε στους νέους να αρχίσουν να σκέφτονται τι θέλουν να κάνουν στο μέλλον και ποια βήματα πρέπει να ακολουθήσουν ώστε να πετύχουν τους στόχους τους».

Η σχέση μεταξύ των εκπαιδευτών/τριών και των εκπαιδευόμενων: «Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα βελτίωσε τη σχέση μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων. Τους έδωσε έναν νέο και διαφορετικό ρόλο και τους επέτρεψε περάσουν χρόνο μαζί. Ορισμένοι εκπαιδευτές συμμετείχαν στις δραστηριότητες μαζί με τους νέους, εκφράζοντας τα συναισθήματά τους».

Ωστόσο, πρέπει ληφθούν υπόψη και τα εξής:

Η γλώσσα: «Μερικές φορές, η επικοινωνία είναι δύσκολη, όταν στην εκπαίδευση συμμετέχουν ομάδες μεταναστών που μιλούν διαφορετικές γλώσσες».

Η διάρκεια: «Αν θέλετε να εφαρμόσετε όλες τις ενότητες, υπολογίστε ένα διάστημα 5 μηνών».

Η παροδικότητα της ποινής: «Τα νεαρά άτομα φεύγουν από το σωφρονιστικό κατάστημα, αλλά πάντα έρχονται νέα. Γι' αυτό, η εκπαίδευση πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ευέλικτη ώστε να καλύπτει τις ανάγκες των νέων και στο μέλλον».

Συμβουλές για την οργάνωση των εργαστηρίων

- Οργανώστε τα εκπαιδευτικά εργαστήρια και τις δραστηριότητές τους σε συνεργασία με το προσωπικό του σωφρονιστικού καταστήματος και εντάξτε τα εργαστήρια στις άλλες δραστηριότητες που έχουν ήδη προγραμματιστεί για τους νεαρούς κρατούμενους και τις νεαρές κρατούμενες.
- Ενημερωθείτε σχετικά με τις εκπαιδευτικές ενότητες των εργαστηρίων που πιθανότατα έχουν ήδη διδαχθεί σε προηγούμενα εκπαιδευτικά προγράμματα ώστε να μην τις επαναλάβετε αυτούσιες.
- Προτείνετε τη διοργάνωση ολιγομελών τμημάτων εκπαίδευσης.
- Επιτρέψτε τη συμμετοχή των εκπαιδευτών/τριών στον προγραμματισμό της υλοποίησης των εργαστηρίων, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πιο οριζόντιο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Συμπεριλάβετε κατευθυντήριες οδηγίες για τα επόμενα βήματα.
- Εκτυπώστε το υλικό για τη διεξαγωγή κάθε εκπαιδευτικής ενότητας.
- Επιλέξτε προσεκτικά τους εκπαιδευτές και τις εκπαιδευτριες που θα αναλάβουν τα εργαστήρια.

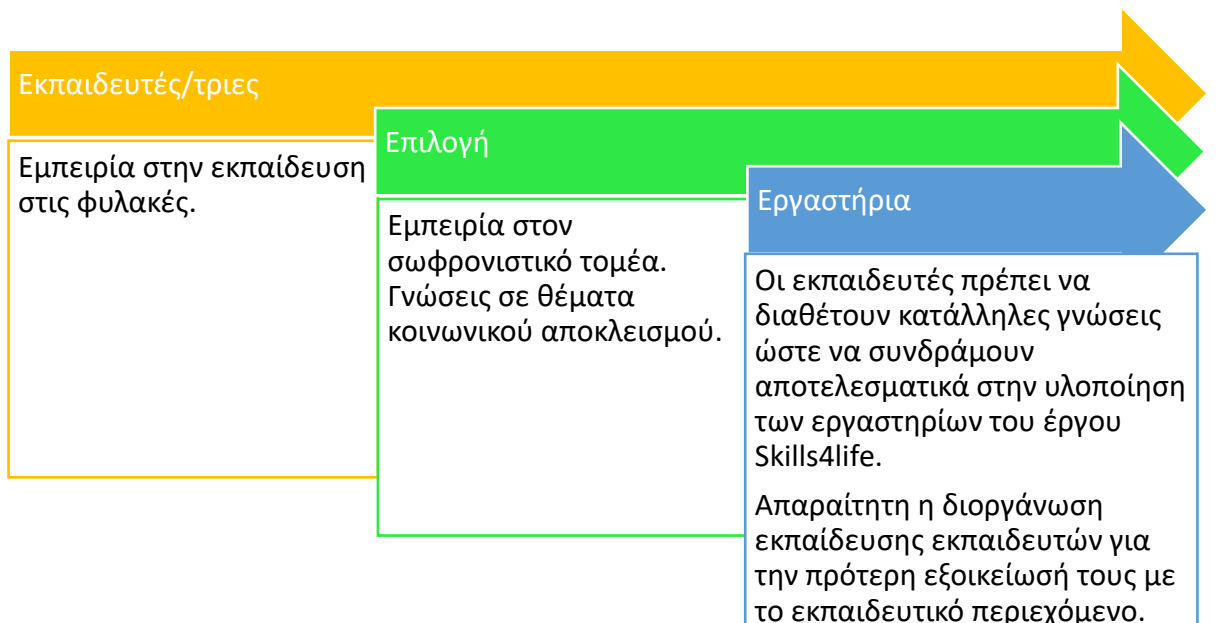
Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και του υλικού του έργου Skills4Life

Παρακάτω αναφέρονται τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσετε για να εφαρμόσετε επιτυχώς τα εργαστήρια που σχεδιάστηκαν στο πλαίσιο του έργου Skills4Life.

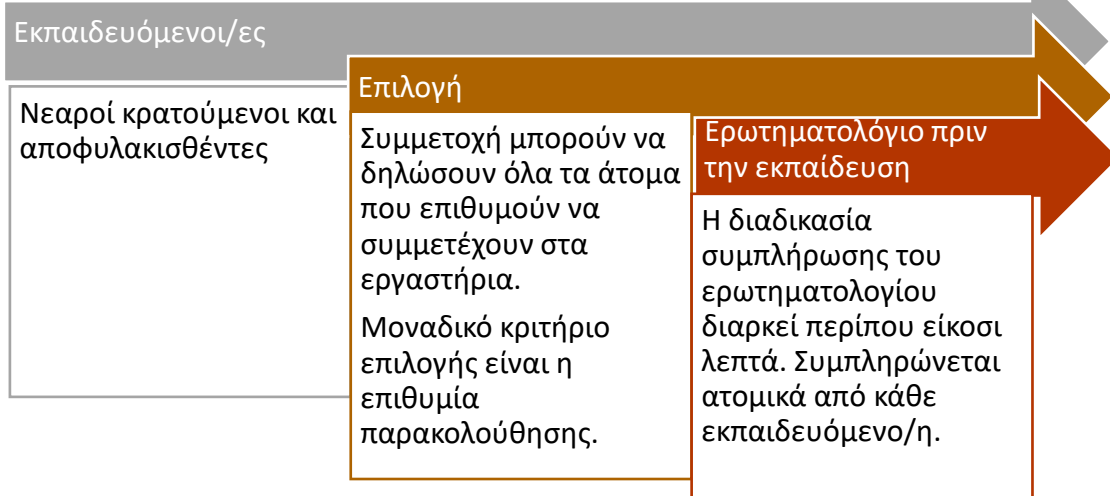
Προετοιμασία της υλοποίησης των εργαστηρίων του Skills4Life

Συγκέντρωση του εκπαιδευτικού υλικού του έργου	Έντυπα ανίχνευσης εκπαιδευτικών αναγκών	Εκτύπωση ερωτηματολογίων αξιολόγησης	Επικοινωνία
<ul style="list-style-type: none"> • Οδηγός Εκπαιδευτή • Εκπαιδευτικό Περιεχόμενο S4L (PDF ή PPT) • Παιδαγωγικά εργαλεία για κάθε ενότητα • Βιβλίο Μαθητή	<ul style="list-style-type: none"> • Ερωτηματολόγιο πριν την έναρξη της εκπαίδευσης • Ερωτηματολόγιο μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης	<ul style="list-style-type: none"> • Για τους εκπαιδευόμενους/ες • Για τους εκπαιδευτές/τριες	<ul style="list-style-type: none"> • https://skills4life-project.com/ • Athens Lifelong Learning Institute (Ελλάδα)

Διαδικασία επιλογής εκπαιδευτών/τριών

Διαδικασία συμμετοχής των εκπαιδευομένων

Συχνές Ερωτήσεις

Τι συμβαίνει εάν ένας συμμετέχων/ουσα δεν διαθέτει χρόνο να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο πριν από την έναρξη των εργαστηρίων;

Δεν είναι κάτι που δημιουργεί προβλήματα. Μπορεί να το συμπληρώσει αργότερα. Το ερωτηματολόγιο πριν την έναρξη των εργαστηρίων συμβάλλει στην ανάδειξη και την κατανόηση των αναγκών των νέων.

Πόσα άτομα πρέπει να παρακολουθούν κάθε εκπαιδευτική συνάντηση;

Είναι προτιμότερο να δημιουργηθούν μικρές ομάδες, καθώς έτσι θα είναι ευκολότερο για κάθε άτομο να μοιραστεί τις εμπειρίες του.

Τι συμβαίνει αν κάποιος από τους συμμετέχοντες δεν μπορεί να διαβάσει ή να γράψει;

Οι ενότητες έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε σχεδόν όλες οι δραστηριότητες να είναι εικονογραφημένες. Ο εκπαιδευτής μπορεί να υποστηρίξει αυτούς τους συμμετέχοντες όποτε απαιτείται γραφή ή ανάγνωση.

Πώς επιλέγονται οι συμμετέχοντες;

Η συμμετοχή στα εργαστήρια του έργου Skills4Life είναι εθελοντική. Επομένως, συνιστάται η παρουσίαση του στόχου και του περιεχομένου των εργαστηρίων στους πιθανούς συμμετέχοντες. Κάτι τέτοιο θα ενθαρρύνει την ενεργή και εθελοντική συμμετοχή των νέων.

Υλοποίηση των εργαστηρίων

Η εκπαίδευση είναι καλύτερο να πραγματοποιείται σε μικρές ομάδες - οκτώ (8) άτομα το πολύ- ώστε να διευκολύνεται η επικοινωνία μεταξύ των νέων και του/της εκπαιδευτή/τριας. Οι μεγάλες ομάδες μερικές φορές οδηγούν στην απομόνωση κάποιων ατόμων. Συνιστάται η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου πριν την εκπαίδευση, ώστε να αναδειχθούν οι εκπαιδευτικές ενότητες που πρέπει απαραίτητως να διδαχθούν. Στη συνέχεια, εφόσον κάθε ενότητα μπορεί να εφαρμοστεί ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες, μπορείτε για παράδειγμα να ξεκινήσετε τα εργαστήρια με την Ενότητα 3 ή να εφαρμόσετε τις ενότητες με διαφορετική σειρά από την προτεινόμενη. Συστήνεται, όμως, κάθε συμμετέχοντας να έχει συμπληρώσει εκ των προτέρων το ερωτηματολόγιο πριν την εκπαίδευση σύμφωνα με τη δική του/της εμπειρία, ούτως ώστε ο εκπαιδευτής να έχει πλήρη εικόνα των απαιτήσεων και των αναγκών του εκπαιδευτή.

Πριν από την έναρξη των εργαστηρίων, συνιστάται η μελέτη του Οδηγού Εκπαιδευτών/τριών. Περιλαμβάνει περιγραφή όλων των σταδίων, της διαδικασίας εφαρμογής κάθε ενότητας, των προτεινόμενων ασκήσεων, των συνδέσμων των βίντεο, κλπ.

Κάθε εκπαιδευόμενος λαμβάνει το Βιβλίο Μαθητή, το οποίο διευκολύνει, όχι μόνο την παρακολούθηση του μαθήματος, αλλά και τη διενέργεια των ατομικών συνεδριών που διοργανώνονται στο τέλος των εκπαιδευτικών εργαστηρίων (βιβλίο διευθύνσεων, βιογραφικό σημείωμα, συνοδευτική επιστολή, κλπ.).

Συχνές Ερωτήσεις

Ποια είναι η ενότητα που πρέπει να εφαρμοστεί, εάν πλησιάζει η ημερομηνία της αποφυλάκισης;

Μπορείτε να διαλέξετε την ενότητα που θεωρείτε ότι είναι η καταλληλότερη για την υποστήριξη του εκπαιδευόμενου. Για παράδειγμα, μπορεί να είναι η Ενότητα 4 «Μετά την Αποφυλάκιση, Τι;» ή η Ενότητα 1 «Εγώ και ο Εαυτός μου» ανάλογα με τις ανάγκες του.

Πρέπει να διατηρηθεί η σειρά των ενότητων όπως αναγράφεται στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο;

Όχι, η σειρά εφαρμογής των ενότητων μπορεί να προσαρμοστεί ανάλογα με τις ανάγκες των νέων.

Τι γίνεται αν δεν καταφέρετε να εφαρμόσετε όλο το εκπαιδευτικό περιεχόμενο με τη σειρά που προτείνεται;

Ανατρέξτε στον Οδηγό Εκπαιδευτή και καταρτίστε ένα νέο πρόγραμμα ώστε να προσαρμόζεται καλύτερα στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων.

Τι γίνεται αν οι εκπαιδευόμενοι δεν συμμετέχουν ενεργά;

Πρόκειται για ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζεται συχνά, καθώς κάποια σημεία του μαθήματος μπορεί να μην ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων επειδή μπορεί να αναφέρονται σε ένα δύσκολο θέμα. Σε αυτή την περίπτωση, θα μπορούσατε να προσχωρήσετε σε επόμενη δραστηριότητα και να επιστρέψετε σε αυτό το σημείο αργότερα.

Είναι σημαντικό να βρείτε ένα ζήτημα που ενδιαφέρει την ομάδα των εκπαιδευόμενων και να ξεκινήσετε από εκεί. Εξετάστε τα διαθέσιμα μέσα επιβράβευσης στο πλαίσιο του σωφρονιστικού καταστήματος και εφαρμόστε τα. Πραγματοποιήστε συχνά διαλείμματα.

Μερικές φορές, μπορεί να χρειαστεί να αλλάξετε το περιεχόμενο της συνάντησης ή να προσθέσετε δικές σας δραστηριότητες.

Τι πρέπει να κάνω αν αρχίσουν να παρακολουθούν τις συναντήσεις νέα άτομα, αλλά οι συναντήσεις έχουν προχωρήσει σε επόμενες ενότητες;

Μια νέα ομάδα εκπαιδευόμενων τυπικά σημαίνει την έναρξη ενός νέου σεμιναρίου. Αν όμως πιστεύετε ότι η νέα ομάδα μπορεί να διαχειριστεί το περιεχόμενο της επόμενης ενότητας μπορείτε να συνεχίσετε κανονικά. Όλα εξαρτώνται από την κρίση σας.

Τι γίνεται αν διαφέρει το επίπεδο των εκπαιδευόμενων;

Όλες οι ενότητες μπορούν να προσαρμοστούν στα διαφορετικά επίπεδα ικανοτήτων μιας ομάδας, αλλά ο εκπαιδευτής θα πρέπει να σκεφτεί πώς να παρουσιάσει καλύτερα τη δραστηριότητα ώστε να τις αξιοποιήσει στο έπακρο. Μπορεί να είναι απαραίτητη η προσαρμογή ορισμένων δραστηριοτήτων.

Τι συμβαίνει αν ένας εκπαιδευόμενος αποφυλακιστεί πριν την ολοκλήρωση όλων των ενοτήτων;

Πριν την έναρξη του εκπαιδευτικού προγράμματος, πρέπει να διασφαλιστεί η συμμετοχή όλων των εκπαιδευόμενων σε όλες τις ενότητες. Αν όμως κάποιο άτομο πρόκειται να αποφυλακιστεί πριν την ολοκλήρωση όλων των ενοτήτων, μπορείτε να εργαστείτε ατομικά μαζί του/της, δίνοντας έμφαση στην Ενότητα 4 και τη συμπλήρωση του «Βιβλίου Αποφυλάκισης», το οποίο αποτελεί το τελευταίο τμήμα του Βιβλίου Μαθητή.

Αξιολόγηση

Η γνώμη των εκπαιδευομένων, όσον αφορά στο περιεχόμενο, τον ρυθμό και τη μέθοδο διδασκαλίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ώστε η εκπαίδευση να προσαρμόζεται ανάλογα και, κυρίως, να υπάρχει συνεχής βελτίωση του εκπαιδευτικού περιεχομένου και των εργαστηρίων.

Η αξιολόγηση των εργαστηρίων μετά την ολοκλήρωσή τους επιτρέπει:

- τον έλεγχο της προόδου των εκπαιδευόμενων,
- τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των εργαστηρίων,
- τον έλεγχο των ενοτήτων που παρακολούθησαν οι νέοι,
- την ανάδειξη των σημείων που πρέπει να επανεξεταστούν.

Η αξιολόγηση της ικανοποίησης των εκπαιδευόμενων επιτρέπει τον έλεγχο των παρακάτω:

- της ανταπόκρισης στις προσδοκίες των νέων,
- της προσαρμογής των εκπαιδευτών στις ανάγκες της ομάδας,
- της αποτελεσματικότητας της επικοινωνίας,
- της ύπαρξης προτάσεων βελτίωσης,
- της σχετικότητας, της χρησιμότητας και της οργάνωσης του περιεχομένου των εργαστηρίων,
- της απόκτησης νέων δεξιοτήτων και γνώσεων.

Περίληψη

Το εκπαιδευτικό υλικό που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου Skills4life είναι:

Ευπροσάρμοστο: μπορεί να εφαρμοστεί σε διαφορετικές ομάδες νέων με παραβατική συμπεριφορά, εντός και εκτός των σωφρονιστικών ιδρυμάτων, αφού οι εκπαιδευτικές του ενότητες ανταποκρίνονται άμεσα στις ανάγκες των νεαρών κρατούμενων. Κατά την πιλοτική εφαρμογή των εργαστηρίων του έργου, διαπιστώθηκε ότι το εκπαιδευτικό περιεχόμενο καλύπτει τις ανάγκες των (πρώην) κρατούμενων.

Οργανωμένο σε ενότητες: οι ενότητες μπορούν να εφαρμοστούν με σειρά που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων. Είναι επίσης δυνατό να εφαρμοστεί μόνο ένα μέρος αυτών ή όλες.

Ευέλικτο: οι ενότητες μπορούν να εμπλουτιστούν, να βελτιωθούν και να εκσυγχρονιστούν ώστε να συμβαδίζουν με τις κοινωνικές εξελίξεις.

Πλούσιο: το περιεχόμενο των ενότητων και το συνοδευτικό υλικό είναι ολοκληρωμένα και συνοδεύονται από πολυάριθμες πηγές που επιτρέπουν την απόκτηση ολοκληρωμένων γνώσεων.

Ελπίζουμε η χρήση του υλικού του έργου Skills4Life στο περιβάλλον σας να είναι επιτυχής!

Η ομάδα του Skills4Life

Μπορείτε να αποκτήσετε δωρεάν το εκπαιδευτικό υλικό του Skills4Life στην ιστοσελίδα του έργου:

<https://skills4life-project.com/el/>

Πηγές και περαιτέρω μελέτη

---

ahmed Shafi, A. (2020). The impact of the secure custodial setting on re-engaging incarcerated children with education and learning—A case study in the UK. *International Journal of Educational Development*, 76, p. 102-190.

ahmed Shafi, A., Templeton, S., Pritchard, R., Middleton, T., Jones, C., Wintle, J., & Sullivan, R. (2020). *A State-of-the-Art Analysis Report: socio-emotional development through active games and sport for young people in conflict with the law*. [διαδικτυακά] Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο:

https://www.activegames4change.org/uploads/9/7/7/2/97721820/state_of_art_v4.pdf

ahmed Shafi, A., Middleton, T., Jones, C., Karsten, K.-G., Germany, Dr, Y., Knospe -GmbH, G., Dr, S., Huang -Jearni, Uk, N., Garcia, G.-F., Diagrama, Spain, R., Jimenez, M.-F., Spain, C., Dickinson -Cesie, C., Saint-Nom -Cesie, A., Valenza -Cesie, Palermo, I. and Giuseppe, L. (n.d.). Re-engaging incarcerated children and young people with education and learning using Authentic Inquiry in Italy, Spain, Germany and the UK. [διαδικτυακά] Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://skills4youth.eu/media/renyo-research-abstract-io4-en.pdf>

Alison, L. (2021). *The Social Psychology of Crime*. Routledge.

Barry, M. (2010). Youth transitions: from offending to desistance. *Journal of Youth Studies*. 13 (1), p. 121-136. DOI: 10.1080/13676260903233712

Bender, K. (2018). Education Opportunities in Prison Are Key to Reducing Crime. [διαδικτυακά] Center for American Progress. Διαθέσιμο στο: <https://www.americanprogress.org/article/education-opportunities-prison-key-reducing-crime/>.

Bushway, S. D., Piquero, A. R., Broidy, L. M., Cauffman, E., & Mazerolle, P. (2001). “An empirical framework for studying desistance as a process”. *Criminology*. 39(2), 491-516.

Chickering, A.W. & Gamson, Z. F. (1987). Seven Principles for Good Practice in Undergraduate Education. *AAHE Bulletin*. p. 3-7.

Clarke, R.V. & Cornish, D.B. (1985). Modeling offenders’ Decisions: A Framework for Research and Policy. In: Tonry, M. and Morris, N., Eds., *Crime and Justice: An Annual Review of Research*. University of Chicago Press, Chicago: 6, 147-185.

Frie, R. (n.d.). Psychological Agency Theory, Practice, and Culture. [διαδικτυακά] Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://library.uc.edu.kh/userfiles/pdf/8.Psychological%20agency.pdf>

Gallagher, S. (2000). “Phylosophical conceptions of the self: implications for cognitive science”. *Trends in Cognitive Sciences*. 4 (3), p. 14-21.

Georgieff N, Jeannerod, M. (1998). “Beyond consciousness of external reality: a “Who” system for consciousness of action and self-consciousness”. *Consciousness and Cognition*. 7 (3), p. 465-477.

Maruna, S. (1997). Going straight: Desistance from crime and life narratives of reform. In A. Lieblich & R. Josselson (Eds.), *The narrative study of lives* (pp. 59–93). Sage Publications, Inc.

Maruna, S. (2001). *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives*. American Psychological Association.

Middle States Commission on Higher Education. (2007). Student Learning Assessment Handbook: Options and Resources.

Northwestern Prison Education Program (2019). Benefits of Prison Education. [διαδικτυακά] Northwestern.edu. Διαθέσιμο στο: <https://sites.northwestern.edu/npep/benefits-of-prison-education/>

Office of Justice Programs. (n.d.). Desistance From Crime and Explanatory Style: A New Direction in the Psychology of Reform | Office of Justice Programs. [διαδικτυακά] Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/desistance-crime-and-explanatory-style-new-direction-psychology>.

Polaschek, D.L.L. (2019). The Psychology of Desistance. *The Wiley International Handbook of Correctional Psychology*. pp.315–336. [διαδικτυακά] Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://doi.org/10.1002/9781119139980.ch20>.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2005). “A Life-Course View of the Development of Crime.” *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 602: 12-45.

Unesco.org. (2022). Prison education. [διαδικτυακά] Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://www.uil.unesco.org/en/adult-education/prison-education>.

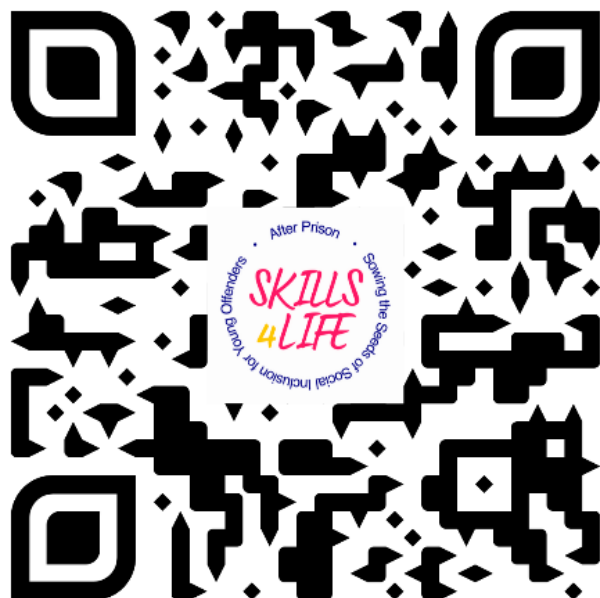
United Nations Office on Drugs and Crime (2016). United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Nelson Mandela Rules). *International Legal Materials*, 55(6), pp. 1180–1205. Διαθέσιμο στον παρακάτω σύνδεσμο: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf

William, D. (2011). “What is assessment for learning?”. *Studies in Educational Evaluation*. 37 (1), p. 3-14.

Η επίσημη ιστοσελίδα του έργου

Σκανάρετε το παρακάτω QR Code και μεταβείτε στην επίσημη ιστοσελίδα του έργου.

Αποποίηση ευθυνών

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία της παρούσας δημοσίευσης δεν συνεπάγεται και έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων, και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτή.

SKILLS4LIFE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.